

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

WE ZIJN BENIEUWD

Dezer dagen heeft de regering bij monde van staatssecretaris Scholten voor enige deining in de Tweede Kamer gezorgd door mede te delen, dat het ontwerp-omroepwet op de helling is gezet. Er is een commissie ingesteld onder voorzitterschap van het oud-Kamerlid en voorzitter van de radioraad prof. mr. L. W. G. Scholten, welke commissie het onderbrengen van radio en televisie nader zal bezien.

Zo oppervlakkig bekeken zou men dus kunnen denken, dat er een technische herziening op komst is. Maar doordat de staatssecretaris ook nog heeft „uitgepakt” tegen de VPRO gepubliceerde plan voor een nationale omroep, lijkt het er op, dat er nog wel meer uit de bus zal komen dan alleen maar een herziening en dat het best eens zou kunnen zijn, dat in het licht van de vele kritiek het wetsontwerp zal worden omgewerkt.

Het is met dit ontwerp toch al een zonderlinge geschiedenis geweest. Er is jaren aan gedokterd, en net voor zijn verdwijnen heeft de toenmalige staatssecretaris Höppener het in begin 1959 ingediend. Een storm van protest is er vooral van onze kant over losgebroken, omdat geen rekening was gehouden met de al jarenlang gestelde eis, dat ook de humanisten recht op zendtijd zouden krijgen. Om aan deze eis kracht bij te zetten is in april 1959 de Luisterkring opgericht, waarbij men zich, als men ook van mening was, dat het Humanistisch Verbond hierbij gesteund diende te worden, kon aansluiten. Aan deze oproep hebben meer dan 25.000 luisteraars

gevolg gegeven en niet alleen uit humanistische kring. We herinneren b.v. aan de in mei 1959 gepubliceerde verklaring van een aantal vooraanstaande Nederlanders, waaronder ook figuren uit kerkelijke kring, waarin zij de toekenning van eigen zendtijd voor humanistische uitzending bepleitten.

Nadien is er zowel in de pers als ook in het parlement het een en ander over gezegd. Bovendien is ook van kerkelijke zijde bezwaar tegen de voorgestelde regeling geuit door de voorzitter van het IKOR.

Tot behandeling van het ontwerp is het in de Tweede Kamer echter niet gekomen. Misschien hebben daar de regeringswisselingen schuld aan, hoewel de minister van wiens departement het afkomstig was, dezelfde is gebleven. En thans komt, als een donderslag uit een niet geheel heldere hemel de mededeling, dat de zaak op de helling komt.

We zijn zeer benieuwd, in hoeverre ook van ons protest iets is uitgegaan. Helemaal onopgemerkt is het niet gebleven, daarvoor zijn de bewijzen te over. Maar daarvoor is het wenselijk, dat, hangende de nu aangevatte arbeid, door een toename van de leden van de Luisterkring en meerdere abonné's op dit blad, de luisteraars naar het humanistische kwartiertje, en dat zijn er volgens onderzoeken enige honderdduizenden, duidelijk te kennen geven, dat zij van die herziening ook een verbetering verwachten. Met minder dan toekenning van enige eigen zendtijd mogen we niet tevreden zijn.

Niet voor U

De eerste voorbereidingen voor de kwitanties worden nu getroffen. Hoe meer abonnees per giro hebben betaald des te minder werk brengt dit voor ons mee en ook minder kosten voor U.

Doe het nu even. U weet het: „f 4,— op postrekening 58 t.n.v. de Humanistische Luisterkring.”

Op 30 januari gaan de kwitanties uit. Toch niet voor U?

HET ZWARTE GOEDJE

Ik hoop, dat U zondag 8 januari, in deze rubriek, naar professor van der Wal heeft geluisterd. Hij zette, naar mijn oordeel, glashelder uiteen, dat het zedelijk handelen niet in de wereld is gekomen door het christelijk geloof, maar dat uit het christendom wel een even eenvoudige als verheven formulering is gekomen van de kern van het zedelijk handelen, nl. hebt Uw naaste lief als Uzelf. Wat dan, alle eeuwen door, als de inhoud van het onjuiste en het juiste handelen wordt beschouwd, omschrijft van der Wal als volgt: „...wat altijd weer als slecht en gemeen wordt veroordeeld, dat is het zwaarder laten wegen van bepaalde belangen, niet omdat zij objectief zwaarder zijn, maar omdat het direct of indirect eigen belangen zijn. Het is dus de ik-zucht, het egoïsme in allerlei verschijningsvormen, zoals valsheid, hebzucht, lafheid, wreedheid, gemakzucht enz. En aan de andere kant wel altijd weer als goed en edel wordt beoordeeld, dat is de overwinning van dit egoïsme, dus het ontvankelijk zijn voor de belangen van anderen even goed als voor eigen belangen, nog anders gezegd: de *objectiviteit* van de gezindheid in al haar verschijningsvormen, zoals daar zijn gerechtigheid (dat is immers het tegendeel van de vervalsende partijdijheid), eerlijkheid, toewijding, trouw, dapperheid, gulheid enz.”

Tot zover het citaat van professor van der Wal.

Past men deze omschrijving van het onjuiste handelen en het zedelijke handelen, voortkomend uit de gezindheid, die beslissend is, toe op de rassendiscriminatie dan moet de slotsom zijn, dat mensen of groepen, die de rechten, die zij bezitten, aan mensen van een ander ras willen onthouden, niet zedelijk handelen. De enige correctie, die men zou moeten aanbrengen is, dat hier niet sprake is van direct egoïsme maar van een collectief of groepsegoïsme. In dit opzicht is de geestesgesteldheid waaruit de rassendiscriminatie voortkomt te vergelijken met een chauvinistische mentaliteit, die het eigen land niet alleen het beste acht maar zelfs beweert, dat andere landen minderwaardig zijn of met een familie- of groepschauvinisme, die meent, dat de eigen familie of de eigen stand in alle opzichten beter, belangrijker, aanzienlijker is dan andere geslachten of andere klassen.

In al deze gevallen is sprake van een superioriteitsgevoel dat, o.a. omdat men rechter en partij is, ongemotiveerd en onbewezen is en altijd onzedelijk zij het soms onschuldig. Als een mens, zoals de oude Stoïcijnen het stelden, volkomen redelijk zou oordelen en handelen, dan zou men ieder mens uitsluitend op zijn gezindheid mogen beoordelen, dan zouden alle gevoelens van sympathie en antipathie onderworpen moeten worden aan het ene beginsel, dat alle mensen, voor de Rede, gelijk zijn. Mocht dit al een verheven ideaal zijn — wat ik durf te betwijfelen — dan is het in ieder geval een onmenselijk ideaal, een te zware opgave. Dan zou een

moeder van haar kinderen niet meer mogen houden dan van alle andere kinderen. Maar gevaarlijk wordt het onredelijke wanneer iemand of een groep mensen hun sympathieën ten aanzien van mensen van een ander volk, een ander ras, een andere klasse zo uiten, dat zij hen als minderwaardigen behandelen en als zij, z.g. objectief menen te kunnen aantonen, dat zij ook minderwaardig zijn. De rassendiscriminatie is een voorbeeld van zo'n onredelijke en onzedelijke geestesgesteldheid. Afgescheiden van het feit dat er geen zuivere rassen bestaan, afgescheiden van het feit dat sommige antropologen vijf rassen onderscheiden en andere vierenzestig, is het niet wetenschappelijk aangetoond, dat er inderdaad meer- en minderwaardige rassen zijn, geestelijk en zedelijk minderwaardig.

Wanneer men uitgaat van de definitie dat onder een mensenras verstaan wordt een aantal mensen, die gelijke, constant-erfelijke lichamelijke eigenschappen vertonen dan is het tot nog toe onbewezen dat bij die lichamelijke kenmerken ook constant-erfelijke geestelijke eigenschappen behoren. Alles wat hierover beweerd wordt — de luie negers, de handige Joden, de onbetrouwbare Japaners enz., enz., — is of volstrekt onjuist of is een gevolg van sociale verschillen, van maatschappelijke omstandigheden. En dan is hiermede tevens aangesneden een kant van het vraagstuk, dat in vele gevallen beslissend is, nl. de maatschappelijke verschillen. Rassendiscriminatie ontstaat daar waar een meerderheid of een minderheid de machthebbers zijn over een minderheid of meerderheid van mensen van een ander ras. Het is in eerste instantie een vraagstuk van de heren en de knechten. Met hand en tand verzet een machthebbende groep zich tegen een veranderde maatschappelijke situatie van de onderliggenden. Eén van de strijdmiddelen is de veroordeling van bepaalde eigenschappen, die dan minderwaardig zouden zijn. Dit complexe en funeste verschijnsel in de wereld is o.a. daarom zo'n arglistige vijand van een wereld waarin verschillende mensen naast elkaar moeten leven omdat de discriminatie zich nooit als zodanig toont. Voltaire, meen ik, heeft eens gezegd, dat de huichelarij de buiging is, die de ondeugd voor de deugd maakt. Wel, zo zegt niemand dat hij een rassenhater is — zelfs Eichmann verwerpt de betiteling van antisemiet. Dit niet durven uitkomen voor diep verankerde gevoelens is aan de ene kant verheugend, want ergens leeft het besef, dat het onzedelijk is, deze onrechtvaardige houding, maar anderzijds is het zo moeilijk hier tegen te strijden, omdat de vijand in talloze vormen optreedt. „Ik heb niets tegen de Joden, maar...” „Negers zijn aardige mensen, maar ze stinken zo...” Hoe zou jij het vinden als je dochter met een neger trouwde? U kent die „argumenten” allen. Over die laatste zin wilde ik speciaal nog iets zeggen, het is een der bekendste uitingen van discriminanten in de Verenigde Staten.

Het is erg merkwaardig, dat deze ontoelaatbare veralgemening juist wordt gebruikt door mensen, die in de meeste andere gevallen nooit boven het persoonlijke voorbeeldje uitkomen. Dan zou, als deze observatie waar is — en als ik daarvan niet overtuigd was, zou ik hem niet durven zeggen — de rassendiscriminatie vooral voorkomen bij primitief denkende en voelende mensen, dus bij mensen, die aan een streven naar redelijkheid en objectiviteit zelfs nog niet toe zijn.

Zo krijgt men dan de allerongelukkigste situatie in de wereld, dat onzedelijke, op gevoelens levende mensen anderen veroordelen omdat zij ...onredelijk zijn en primitief in hun gevoelens. Als ik dochters had en als ik in de V.S. leefde en iemand zou mij deze suggestieve vraag voorleggen, dan geloof ik, dat ik zou antwoorden dat ik graag wilde weten met welke neger mijn dochter wilde trouwen. Als mijn dochter van hem hield en hij van haar en ik zou sympathie hebben voor hem dan zou ik een trotse en gelukkige vader en schoonvader zijn. Ik vind het volstrekt ontoelaatbaar onredelijk en onmenselijk om deze zaak los te beschouwen van de persoon.

Mensen die zo spreken — en ik ontken niet dat hier diepe gevoelslagen, die met de sex verband houden, tot woorden komen — verzelen in bloed- en bodemgedachten, in animale lagen, die wij in het nationaal-socialisme zo sterk veroordeelden. Maar ten overvloede, tot goed begrip van het vraagstuk, indien men alleen zijn redelijke en menslievende gezindheid zou kunnen uiten door te trouwen met mensen van een ander ras en voor zijn kinderen persé partners van een ander ras zou zoeken, dan zou de oplossing van het probleem er bepaald niet eenvoudiger op worden. Dat is een rationalistische overdrijving aan de andere zijde, die — hoe goed bedoeld — de oplossing wel verre zou houden. Neen, de discriminatie is ontoelaatbaar waar een bepaalde groep mensen andere rassen of groepen niet de zelfde rechten als zij zelf heeft toegekend. Dat deze discriminatie haat oproept bij de gediscrimineerden, is het een wonder? Laat U vooral niet in slaap sussen door slimme naamsveranderingen, zoals het beroemde woord apartheid, dat voor beide kanten zo heil-

zaam zou zijn. Deze apartheid wordt in ieder geval eenzijdig, zonder toestemming van de anderen, opgelegd en is al daardoor veroordeeld. Wist U, dat huwelijken in Zuid Afrika tussen een blanke en een inheemse bij de wet verboden zijn? Acht U het niet een ongeoorloofde inbreuk op een der fundamentele mensenrechten, zo'n verbod? Als een ontoelaatbaar ingrijpen in een der persoonlijkste aangelegenheden van een mens, de keuze van zijn levenspartner?

Er waren, in het vroegere Nederlands Indië, vele landgenoten die, half schertsend half ernstig, als zij het onder elkaar hadden over de Indonesische bevolking spraken van „het zwarte goedje”, waar je dan voor op moest passen, of die zo lui waren of kinderlijk. Zij, die zo spraken, waren gewone, zedelijk levende, eerlijke, oprechte, hardwerkende mensen en zij bedoelden er nog niet eens iets kwaads mee, maar denk U eens in, wanneer een minderheid in ons land, die het te zeggen had, iets dergelijks over ons zei.

Het wordt tijd om te besluiten. Wij weten niet, wat de toekomst brengt en de historici, die de profetenmantel omhangen verraden hun edel vak. Ook weten wij niet welke kleine onaanzienlijke oorzaken later zullen uitgroeien tot wereldomspannende problemen en conflicten maar één ding is wel vrij zeker; de suprematie van het blanke ras raakt spoedig ten einde en de positie waarin de rassendiscriminatie zich kon uiten neemt, steeds sneller, af.

De oude Grieken hebben ons de sport nage laten, een bloedeloze krachtmeting waarbij een winnaar is en vele verliezers. Het leren verliezen is een der belangrijkste karaktervormende zaken. Het blanke ras moet het verlies van macht leren nemen. Ja, moet zelfs over een tijd waarschijnlijk blij zijn als zij mogen meedoen in de wereld. Blijft de rassendiscriminatie, die stoelt op een niet eens eervolle overwinning, dan zal de onredelijke en onzedelijke behandeling, die wij anderen hebben doen ondergaan, ons, met interest teruggegeven worden. Ik hoop, dat hoe langer hoe meer mensen zullen inzien, dat deze redelijkheid van ons geëist wordt, in ons belang en in het belang van allen. Anders is niet minder.

Dr. H. BONGER.

Stort Uw jubileumbijdrage op postrekening 6168 van de Stichting Steunfonds
Praktisch Humanisme te Amersfoort.

lezingen voor de radio

zo. 29 jan. VARA 9.45 uur: Prof. Dr. J. J. Fahrenfort: „Moraal zonder religie.”

zo. 5 febr. VARA 9.45 uur: Prof. Dr. L. G. van der Wal: „En wat zegt een humanist daarvan?”

di. 7 febr. A.V.R.O. 16.00: Dr. J. P. v. Praag: Titel nog niet bekend.

CORRESPONDENTIE

Nu en dan stuurt de redactie van Het Woord van de Week mij een brief of kaartschrijven door van een lezer(es), die zich gedrongen heeft gevoeld eens iets terug te doen. Dat vind ik prettig. Want u weet niet hoe onwezenlijk het eigenlijk is om week in week uit steeds maar tot enige duizenden mensen het woord te richten zonder dat je weet of ze luisteren en zo ja, of ze kwaad worden dan wel instemmend met het hoofd knikken.

Op dit ogenblik bijvoorbeeld richt ik mij tot een denkbeeldige lezer, waarvan ik niet eens weet of hij bestaat. Het is best mogelijk, dat ik als een gek in de ruimte zit te praten, zoals ik dat thuis ook wel eens heb. Dan denkt de familie, als ze tenminste denkt, laat hem maar praten. Om de proef te nemen zeg ik dan de woorden van het leesplankje van Hoogeveen op en soms ben ik al aan wei-de does hok duif en scha-pen, voordat een der aanwezigen in de gaten heeft, dat er iets vreemds gebeurt. Dat is dan zeer ontmoedigend, maar zelfs deze eenvoudige proef kan ik hier niet nemen aap noot mies wim zus jet.

Daarom ben ik dus altijd dankbaar, als iemand blijk geeft mijn bijdrage gelezen te hebben. Altijd, ook als de lezers boos zijn. En dat gebeurt nogal eens. Ik schijn er goed slag van te hebben lezers op de kast te krijgen en dat is toch de bedoeling niet. Maar het gebeurt telkens weer, zodat ik langzamerhand ga geloven dat ik een echte zuurpruim ben.

Zo ontving ik een dezer dagen een briefje van iemand, die ernstige bezwaren had tegen het stukje, waarin ik de receptie, haar doel en wezen, behandelde.

In dit stukje had ik onder meer geschreven: „Er is ook wel port en vermouth en voor enkele zonderlingen zelfs jus d'orange, maar sherry is toch het hoofdgerecht”.

De inzender meent, dat er nu twee mogelijkheden zijn:

- a. Ik heb dit stukje geschreven in de sherry-roes van een receptie, of
- b. geïnspireerd door Wim Kan wilde ik ook eens leuk zijn.

„Maar 't is niet gelukt”, voegt hij er dan bijtend aan toe.

Deze lezer en schrijver, die mij blijkens de vriendelijke groeten, waarmee hij zijn brief eindigt, toch geen kwaad hart toedraagt, neemt dus maar meteen de vrijheid te veronderstellen, dat ik een alcoholist ben, die zich op recepties bezat.

Waarom zou ik dat verdiend kunnen hebben? Aan de opsomming der verfrissingen? Aan de mededeling, dat er voor enkele zonderlingen zelfs jus d'orange aanwezig is? Maar beste man, dat is zo. De dienaren, die met de bladen rondkomen animeren iedereen een „oudje” of een „jonge” of een port, vermouth of sherry te nemen. Maar nooit nog heb ik er een ontmoet, die met de eerbiedige familiariteit van een geschoold kelner iemand opwekte een sudderansje te pikken. Ook zal zo'n man nooit met een blad verschijnen, waarop uitsluitend sinaasappelsap is overgebleven, maar zijn alcoholica vent

hij tot het laatste glas uit. Blijkbaar zijn de sapgebruikers in deze kringen dus zonderlingen.

Misschien doet het mijn tegenstrever een genoegen te vernemen, dat ik mij gewoonlijk onder de zonderlingen schaar. Niet in de eerste plaats uit beginsel, maar om verschillende redenen.

Ten eerste is het gewoonlijk op recepties zo warm, dat een mens wel iets waarlijks fris gebruiken wil. Ten tweede houd ik niet van sherry. En ten derde heb ik er dikwijls een dringende behoefte aan iets anders te doen dan van mij verwacht wordt. Als iedereen dus spirituelen drinkt wil ik wel eens een glas anijsmelk hebben.

Met zijn tweede veronderstelling was de briefschrijver veel dichterbij de roos. Inderdaad had ik een zwakke poging gedaan leuk te zijn. Maar tot mijn eigen eer moet ik zeggen, dat ik daartoe niet was geïnspireerd door Wim Kan. Mijn onbescheidenheid heeft ook zijn grenzen en bovendien trachtte ik al te schertsen, voordat ons aller Wim onze oudejaarsavond had opgevrolijkt.

„Maar 't is niet gelukt”. Dat is een hard woord, inzender. Zoiets doet pijn. Als men eens een aardigheid verzonnen meent te hebben is het afschuwelijk te moeten ervaren, dat iemand in een heel andere hoek van het land schriftelijk te kennen geeft, dat het niet gelukt is. Gij zijt wel hard. En nu verzoekt gij mij in het vervolg iets dergelijks achterwege te laten. Maar, vriendelijke groeter, dat kan toch immers niet. Als ik het zou opgeven althans te trachten nu en dan eens leuk te willen zijn, zou immers de bodem onder mijn bestaan als H. H. geheel en al wegvallen! En bovendien is een van mijn leefregels, dat ik mij strikt aan de waarheid houd, ook al komt daar sherry in voor.

Mijn corrector hoopt dan nog, dat ik recepties altijd per tram bezoek en niet als chauffeur. Te zijner informatie: ik ga meestal met de fiets.

Tenslotte vind ik het zo opmerkelijk, dat deze man in de Venusstraat woont. Je zou toch zeggen, dat iemand, die in zo'n mooie straat woont, vriendelijker tegen zijn medemens optreedt. Maar neen.

Enfin, dit is maar één voorbeeld. Een kleine bespiegeling over atoombommen heeft mij nog heel wat anders opgeleverd. Een enkeling vond dat stuk minderwaardig en schunnig en een heer — maar dat was een losse nummer-koper — meende zelfs, dat H. H. een nieuw pseudoniem voor de duivel was. Nou ja.

Gelukkig zijn er ook enkele lezers, die uit de volheid van hun hartelijk gemoed een aanmoedigend woord sturen. Zij maken weer wat goed. Een der correspondenten heeft eens geschreven: „Ik wil niet weten, wie u bent, want dat valt altijd tegen”.

Een wijs woord, voor de welwillenden. Jammer, dat de critici nooit schijnen te denken, dat het mee kan vallen.

Niettemin, voor opbouwende (herhaal: opbouwende) kritiek houd ik mij altijd van harte aanbevolen.

H. H.